

Med ungdomslaget gjennom 100 år

Av Haldor G. Buan

Å gjengi Klæbu Frilyndte Ungdomslags historie gjennom 100 år er ikke en helt enkelt oppgave, da vi for det første ikke har lagsprotokoller for åra før 1933. I tillegg har det også for åra etter dette til tider vært lite aktivitet og lite skrevet. Det vi har å holde oss til er blant annet jubileumsberetninga fra 60-årsjubileet i 1952, skrevet av Ola Ulstad, samt jubileumsberetninga fra 90-årsjubileet, skrevet av Nils P. Grendstad. Ellers har det stort sett vært å forholde seg til ting man er blitt fortalt av andre med greie på ungdomslagets historie.

Grunnen til at de eldste protokollene mangler skal være at de er brunnet opp. Den første ved brann på Storrullen og den andre ved en brann på Forset. Ifølge 60-årsberetninga var det visstnok bare disse to protokollene fram til 1933.

En ting vi med sikkerhet kan si, er at lagsarbeidet opp gjennom tidene har forandret seg endel. Det framgår av protokollene at alle møter fram til slutten av 60-tallet alltid åpnet med en sang, og det var gjerne også en sang eller to senere på møtene. I tillegg ble også møtene ofte avsluttet med dans eller folkeviseleik. Å avslutte med dans har riktignok også vært forsøkt sporadisk i de ti siste åra, med vekslende hell. Men det som ser ut til å utgjøre den største forskjellen må være at det så ut til å være lettere å drive lagsarbeide når man hadde et fast tilholdssted som var lagets eget. Av den grunn har det vist seg vanskelig å drive laget etter at Ljosheim forsvant ut av lagets eie.

Revy i «gamle» Ljosheim. Fra venstre Anna Ulstad, Kjartan Ulstad, Gunnar Ulstad, Sofie Eide, Einar Holthe.

En av forløperne til ungdomslaget var et lag som het Klæbu Samtalelag. Det hadde sitt utspring ved Klæbu Seminar, som forøvrig utdannet folkeskolelærere i tida 1837-1892. Dette var et lag hvor ungdommen kom sammen og drøftet de samfunnsspørsmål som var på denne tida, og også da, som nå, var sikkert behovet for sosialt samvær tilstede.

Ellers var det også et ungdomslag i Sjøen krets en god del år før Klæbu Frilyndte Ungdomslag ble stifta. Dette ble fortalt på 60-årsjubileet i 1952 av Klaus Brøttem, som den gang var 84 år gammel.

Det er som tidligere nevnt nokså sikkert at folk fra Klæbu Seminar hadde ganske mye å si for at ungdomslaget ble stifta.

Lagets første formann var Olav Vasseljen, som var lærer ved Sletten skole fra 1892-1899. I lagets første lover het det blant annet at laget skulle stå fritt med hensyn til religion, avholdssak og politikk. Lagets mål var å samle ungdommen til godt lagsarbeid, og til samvær i sømmelige former på møter og fester, og gjennom foredrag og ordskifte gi dem innføring i samfunnsspørsmål. Det er vel heller ingen særlig tvil om at dette var en viss motvekt til den pietismen som rådde på den tida.

Noe av det første laget gjorde, var å stifte sangkor, og eller har også Klæbu Idrettslag, Klæbu Sanitetsforening og Klæbu Spell-lag sitt utspring fra ungdomslaget.

I begynnelsen ble lagets møter og fester holdt rundt omkring på gårdene, og Husby og Øvre Eidstu var blant de gårdene som oftest tok imot. Ikke alle i bygda så med blide øyne på slike aktiviteter, og i 1897, da det var 17. mai-fest på Husby, og det også ble vist et spellstykke, ble det sagt at nå hadde Belsebub tatt bolig i Husby.

Etter en tid fant laget ut at de hadde behov for eget husvære, og de fikk tilbud om to tomter. Ei på Hjelien og ei på Husby/Øvre Eidstu. Det ble til at laget bestemte seg for tomta på Husby/Øvre Eidstu. Det ble nedsatt ei byggenemd, og arbeidet med å samle inn midler kunne ta til. Det ble arrangert fester og basarer, og det ble samlet inn både penger og tømmer.

Høsten 1901 ble huset innviet, og til innvielsesfesten var det uenighet om hvorvidt det skulle serveres toddy eller ikke. Det ble ikke toddy på menyen, men det var visst flere av lagsmedlemmene som ordnet dette selv.

Ellers drev laget endel med kursvirksomhet, og det ble avholdt kurs i søm, veving og trearbeide. Det første kurset ble holdt i 1903, og var et trearbeidskurs. I 1911 stiftet laget et redskapslag, og kjøpte inn nylandsplog, harver og forskjellige andre landbruksredskaper. Det ble også kjøpt inn en hest. Alt dette gikk så i lån til småbrukere og andre som trengte det.

Under første verdenskrig var det labert med arbeidet i laget, men i 1917 tok dette seg opp igjen. Utover 20-tallet ble det gamle ungdomshuset for lite, og det var også etterhvert i dårlig forfatning. Blant annet var grunnmuren dårlig, og taket var heller ikke bra. Alt i 1924 skrev en optimistisk lagsformann i Noregs Ungdomslags årsmelding at laget hadde tenkt å bygge nytt hus. Riktignok gikk det enda noen år før dette var en realitet, og det var også endel uenighet om plasseringa av huset, men den 10. mars 1929 ble det holdt innvielsesfest i det nye Ljosheim. I Noregs Ungdomslags årsmelding under opplysninger om huset stod det at det var 24,5 meter langt og 10 meter bredt.

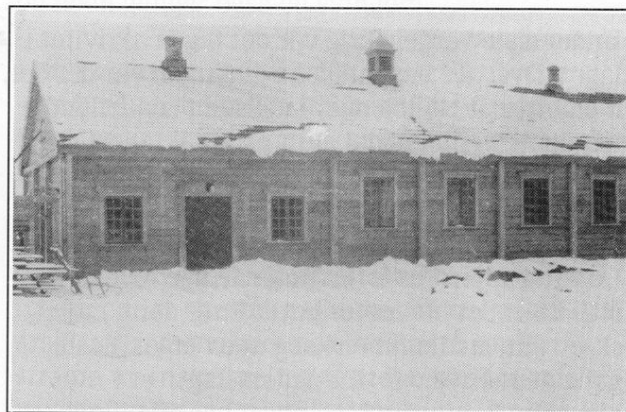
Det første Ljosheim ble forøvrig solgt til Einar Hallseth, som satte det opp i Granåslia på Strinda. Dette huset står fremdeles der den dag i dag.

Det «gamle» Ljosheim på sin nåværende tomt i «Granåslia».

Det var et stort løft for laget å bygge nytt ungdomshus. Det var ikke særlig mye penger blant folk på denne tida, og heller ikke var det lett å få lånt penger, men 7 menn tok på seg kausjonsansvaret for et lån på 6.000 kroner.

I tillegg til dette ble det kjøpt tømmer rundt i bygda, og sist, men ikke minst; det ble utført mye gratisarbeid, som også etter den tids dagpenger trolig kom opp i et 4-sifra tall.

Det «nye» Ljosheim like før det ble tatt i bruk i 1929.

I 1928 tok laget også på seg en storoppgave som varte i flere somre. De ryddet og stelte kirkegården, som nærmest var gjenvokst av skog og ugras. Skogen ble hogd ned, det ble flidd og planert veger, og det ble plantet bjørk langs gjerdet rundt kirkegården. Samtidig ble bjørkealéen fra prestegården til kirka plantet av Ungdomslaget.

På 20- og 30-tallet drev også Ungdomslaget med mye skogplanting rundt om på gårdene. Blant annet ble det plantet hos Bernt Forseth, og betalinga for dette var ei flaggstang. I 1932 fikk laget en egen planteteig av Klæbu kommune i Korsmoskogen ved Ståggåvegen.

Den delen av ungdomslagsarbeidet som de fleste husker best, er nok lagets engasjement innen amatørteater, med spellstykker og revyer. Etterhvert ble det også stiftet et spell-lag som et slags «undebruk» av laget. Dette laget, Klæbu Spell-lag ble stiftet på mars i 1946. De to første spellstykkene som spell-laget satte opp var «Gamlelandet» av Sig. Eldegard og «Gamlekarane på Storebø» av Halvard Sandnes. Men også før stiftinga av spell-laget var det satt opp mange stykker i Ungdomslagets regi. Det var vanlig at det ble spilt en revy eller et spellstykke på 17. mai. Alt i 1897 ble stykket «Til Seters» ført opp, som tidligere nevnt på en 17. mai-fest på Husby. Dette stykket ble også spilt på dagen 50 år etter, 17. mai 1947, denne gang selvsagt i Ljosheim. Det må derfor også være en oppgave for laget å forsøke å sette opp dette stykket også på 17. mai 1997, 50 år etter forrige gang det ble spilt.

I åra fra 1929 til 1952 var det ført opp 42 spellstykker og revyer, vist 147 forestillinger. Klæbu Spell-lag fortsatte sin virksomhet til ei stund ut i 50-tallet, og etter det igjen var det teatergruppa i laget som tok over.

Under siste verdenskrig var det ingen aktivitet i laget. Dvs. at i begynnelsen av krigen var det det, men etter at NS tok over ledelsen i den frilyndte ungdomsrørsla ble det slutt på all aktivitet. Det siste medlemsmøtet under krigen ble holdt i Ljosheim den 16. april 1942. Møtet åpna med at møtelyden sang «Gud signe vårt dyre fedreland». Deretter refererte formannen de nye lovene for NU. Etter det ble møtet heva. Etter dette møtet skrev alle medlemmene seg ut av laget. neste gang de møttes var til Ungdomslagsfest i Ljosheim 7. juni 1945, og huset var da fullpakket av feststemte folk.

Ungdomslaget på skitur på Nordmarka.

Utover 50- og 60-tallet var det avholdt nokså jevnt med møter, og målet var hele tida å få inn nok penger til enten å restaurere Ljosheim, eller bygge nytt ungdomshus. Husplanene var da også tatt opp mange ganger både på årsmøter, medlems- og styremøter. I 1955 var det nedsatt en huskomité til å ta seg av husspørsmålet, og til årsmøtet i 1956 hadde de laget planer for kjeller under Ljosheim med matsal, kjøkken, garderobe, klosett og bad. Komitéens kostnadsoverslag for dette arbeidet, inklusive flytting av huset til den nye grunnmuren var på 40.000 kroner, hvorav selve kjelleren utgjorde 18.000 kroner.

Dessverre ble det aldri noe av dette, men tanken om et nytt, eller et restaurert Ljosheim slapp aldri helt taket i laget før det var blitt for sent. Allerede ved inngangen til 60-tallet var tanken om et samfunnshus i Klæbu begynt å ta form, men plasseringa av det var det ikke tatt stilling til ennå.

Så sent som i 1960 kjøpte Ungdomslaget et tillegg til Ljosheim-tomta av Gunnar Gundersen, slik at tomta nå ble på 3,5 da. For dette betalte laget 1.500 kroner.

Etterhvert kom også tanken om å delt ai bygginga av et samfunnshus til å ta mer og mer over i Ungdomslaget. På høsten i 1963 hadde de et styrevedtak som gikk på at samfunnshuset burde bygges på Ljosheimtomta, og ikke i forbindelse med sentralskoleanlegget. Dersom andre i bygda gikk inn for Sørborgenområdet kunne Ungdomslaget gå med på dette, men på betingelse av at samfunnshuset ble bygd adskilt fra skolen.

Til tross for alle gode forsetter om å ta godt vare på Ljosheim ble det til at det forfalt mer og mer utover 60-tallet. Det var også endel klager fra lege og helsesøster angående de sanitære forholda i og utenfor huset. Det elektriske anlegget ble også dårlig, og på møte de 25. november 1970 ble det tatt opp om hvorvidt dette skulle istandsettes. Møtelyden fant dette for dyrt og dermed ikke lønnsomt. Etter dette var det ikke flere møter eller tilstelninger i Ljosheim, dersom en ser bort fra en opprydding i mars i 1971. Den 13. november 1971 ble så vinduene spikret igjen.

Siden ble huset utleid til teknisk etat i Klæbu kommune, som brukte det til lager. Stedets videre skjebne var at i 1977 ble hus og tomt solgt til Trondos for 63.000 kroner. En gang mellom 1975 og 1977 ble huset revet, og endel av materialene derfra er brukt til hyttebygging i Langåsen.

Med dette var en epoke over. Klæbu, og i særdeleshet Klæbu Frilyndte Ungdomslag hadde mistet et av sine fremste og kjæreste kulturminner, som i løpet av sine drøye 40 års levetid stod for en stor del av det beste innen kulturlivet i Klæbu.

Selv om husets tilstand stadig ble verre opp gjennom 60-tallet, ble det arrangert fester og andre tilstelninger der. I åra 1967, 1968 og 1969 arrangerte Ungdomslaget henholdsvis 18, 19 og 20 offentlige fester. Dette gikk ikke bestandig helt problemfritt for seg. På denne tida var etterhvert festkulturen begynt å bli en annen enn den tidligere hadde vært.

Det ble mye bråk på festene slik at ordensvernet måtte forsterkes, og enkelte ganger var det så ille at politiet måtte tilkalles. Huset ble også stengt av politiet i perioder.

Etter at Ljosheims tid var over, ble futten i laget liksom borte, og i tida fra 1973 til 1976 lå aktivitetene på et tilnærmet lavmål. Det var kun sporadiske aktiviteter. I 1976 ble det gjort et forsøk på å få igang drifta av laget igjen, og denne gang drev de igjen fra til ca. i 1978. Deretter var det slutt igjen fram til våren 1982, da noen ildsjeler startet opp igjen, og siden dette har laget vært i drift. Det har riktignok ikke vært helt enkelt til enhver tid å finne på aktiviteter som fenger medlemmene. Det var en tid forsøkt med temamøter, hvor vi hadde med en innleder til å fortelle om ting som burde oppta medlemmene. Dette fungerte godt en tid, men plutselig fenget det ikke lenger. Av saker som ble tatt opp kan blant annet idrettshallen i Klæbu nevnes.

Ellers har laget drevet med det samme som laget gjorde før i tida: Skirenn og stemner i Gauldal Ungdomslag, markaturer, gaukrenn, nyttårsball, noen skuespill og sketsjer og ellers vanlige ungdomsmøter med lagssaker og en kaffeskvett, og noen ganger også en svingom.

Helt til slutt et sitat fra den første Klæbyggen, som ble utgitt den 23. oktober 1920: «Ungdomsfylkingen i eit land kan liknast med ein ståande hær, som skal verja landet mot fiendehand, og som stadig får nye folk, får rekrutter kvart år, og sender dei eldste og best utdanna årsklassane over til landeverja og landstormen. Ungdomsfylkingen får og stadig tilførsel frå dei yngre årsklasser, men sender og stadig frå seg ein straum av friske krefter. Ungdom skal byggja og tryggja landet si framtid».